

Syllabus SEA – Havo

Schaarste en Ruil

Kennen:

Schaarste, budgetlijn, opofferingskosten, Absoluut kostenvoordeel, relatief / comparatief kostenvoordeel, specialisatie, Nominaal en reëel, inflatie, koopkracht, CPI, gewogen gemiddelde, partieel indexcijfer, wegingsfactor

Kunnen:

- Budgetlijn **tekenen** en **aflezen**
- Verandering in budgetlijn **uitleggen**
- Opofferingskosten **berekenen**
- **Bepalen** wie een absoluut kostenvoordeel heeft en wie een relatief / comparatief kostenvoordeel heeft
- **Bepalen** welke specialisatie het meest efficiënt is voor elke partij
- **Rekenen** met indexcijfers (oa basisjaar verleggen)
- Nominale en reële veranderingen **interpreteren** en **onderscheiden**
- CPI **berekenen** met partiële indexcijfers en wegingsfactoren

Overslaan in Pincode:

- Blz. 10 Basisbehoeften, primaire behoeften, secundaire behoeften, statusgoederen
- Blz. 28 Nauwkeurige methode $RIC = NIC / PIC \times 100$ (wél leren: vuistregel)
- Blz. 35 Bedrijfshuishouding
- Blz. 57 Ongedifferentieerde koopkracht
- Blz. 63 Functies van geld
- Blz. 66 Intrinsieke en extrinsieke waarde van geld
- Blz. 71 t/m 76: geldscheppen (dit wordt in periode C behandeld)

Ruilen over de Tijd

Kennen:

Rente, ruilen over de tijd, reële en nominale rente, tijdsvoorkeur, Begrotingssaldo, financieringssaldo, staatsschuld, staatsschuldquote, Omslagstelsel, (intergenerationele) solidariteit, kapitaaldeckingsstelsel, risico-aversie, menselijk kapitaal, hypothecaire lening, onderpand,

Kunnen:

- **Uitleggen** hoe rente en tijdsvoorkeur een rol spelen bij de beslissing om te sparen/lenen
- **Rekenen** met rente op rente
- Reële rente **berekenen** (vuistregel)
- Begrotingssaldo **berekenen**
- Verandering van de staatsschuld **berekenen** (financieringssaldo in Pincode)
- Staatsschuldquote **berekenen**
- **Uitleggen** dat een tekort van de overheid gezien kan worden als een vorm van uitgestelde belastingheffing
- Problemen en oplossingen **uitleggen** van verschillende financieringswijzen van pensioenen
- **Uitleggen** waarom rentes kunnen verschillen afhankelijk van looptijd, risico, inflatie en liquiditeit

Overslaan in Pincode:

- Blz. 8 en blz. 47: Voorraadgrootheden en stroomgrootheden
- Blz. 30-31 Verschillende soorten hypotheke: lineair en annuïtair (tabel 11 overslaan)
- Blz. 44 -47: onderverdeling inkomsten en uitgaven van de overheid o.a. figuur 2 op blz 47 (dit behandelen we in periode 3)

Samenwerken en Risico

Kennen:

Spelmatrix, dominante strategie, pareto optimaal, (Nash) evenwicht, gevangenendilemma, simultaan, Sequentieel, dreiging, belofte, geloofwaardigheid, Verzonken kosten, individueel goed, collectief goed, rivaliteit en uitsluitbaarheid, meeliftgedrag, extern effect, Averechtse selectie, asymmetrische informatie, moreel wangedrag, bonus-malus, premiedifferentiatie, risicoselectie, (verplichte) solidariteit, Bonus-malus, schadekans, risico-aversie

Kunnen:

- Evenwicht **benoemen** in een simultaan spel
- **Uitleggen** of er wel of niet een dominante strategie is voor een speler
- Zelf een uitkomst **invullen** voor spelers aan de hand van een beschreven situatie
- Uitkomsten in een matrix kunnen **interpreteren**
- Spelmatrix **analyseren**
- Evenwicht **benoemen** in een sequentieel spel
- **Uitleggen** of een dreiging geloofwaardig is
- **Uitleggen** of een belofte geloofwaardig is
- **Uitleggen** hoe bij herhaalde spellen de strategie kan veranderen door reputatie
- **Uitleggen** waarom sprake is van verzonken kosten
- **Uitleggen** hoe sprake is van meeliftgedrag
- **Uitleggen** waarom sprake is van een collectief goed danwel een individueel goed
- **Uitleggen** waarom een effect extern is, en waarom het externe effect negatief danwel positief is
- **Uitleggen** hoe asymmetrische informatie kan leiden tot averechtse selectie
- **Uitleggen** wat de gevolgen van averechtse selectie zijn voor een verzekeraar of markt
- **Uitleggen** hoe moreel wangedrag kan ontstaan
- **Uitleggen** hoe een gegeven oplossing (bijv. premiedifferentiatie) kan bijdragen aan het verminderen van averechtse selectie/ asym. Info / moreel wangedrag
- Rekenen met een schadekans
- Rekenen met een bonus-malus systeem

Overslaan in Pincode

- Blz. 20 Nul-som-spel en niet nul-som-spel (alleen die ene korte alinea op blz 20 mag je overslaan)